

**Arjen tuki -palvelun perheohjaus osana palvelutarpeen arviointia
Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lapsiperhepalveluissa –
perheohjaajien kokemuksia**

Valtiotieteellinen tiedekunta / Sosiaalityö

Käytäntötutkimus

Tutkimusraportti

Laatijat:

Eeli Lehto

Ilona Ojala

Peppi Posio

Ohjaaja:

Nanne Isokuortti

5.2.2026

Helsinki

Sisällysluettelo

1 Johdanto	2
2 Tutkimuksen tausta ja tutkimuskysymykset	4
2.1 Organisaatiomuutos	4
2.2 Arjen tuki –palvelu	4
2.3 Tutkimus käytäntötutkimuksena	5
3 Keskeiset käsitteet ja aiempi tutkimus	7
3.1 Palvelutarpeen arviointia koskeva aiempi tutkimus	7
3.2 Palveluketjuja ja -prosesseja koskeva aiempi tutkimus	8
3.3 Moniammatillinen yhteistyö	9
4 Tutkimuksen aineisto ja analyysi	11
4.1 Tutkimusaineisto ja aineistonkeruu	11
4.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja analyysin eteneminen	11
4.3 Työnjako ja roolit	13
4.4 Tutkimuseettiset kysymykset	14
5 Tutkimustulokset	16
5.1 Tavoitteen määrittely	16
5.2 Oikea-aikaisuus	17
5.3 Moniammatillinen yhteistyö	19
5.4 Työskentelykäytännöt ja työnkuva	20
6 Johtopäätökset ja pohdinta	24
7 Tekoälyn käyttö tutkimuksessa	29
Lähteet	30
Liitteet	34

1 Johdanto

Tämän käytäntötutkimuksen tarkoituksena on osallistua keskusteluun siitä, miten varhaisen tuen palvelut ja palvelutarpeen arviointi kytkeytyvät toisiinsa osana lapsiperhepalveluiden kokonaisuutta. Tutkimuksessa tarkastellaan Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lapsiperhepalveluihin kuuluvaa matalan kynnyksen Arjen tuki -palvelua. Tavoitteena on tuottaa erityisesti eri hyvinvointialueiden lapsiperhepalveluille tietoa siitä, miten varhaisen tuen palvelut voivat vastata palvelutarpeen arvioinnista (PTA) ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin.

Lapsen ja lapsiperheiden PTA:lla tarkoitetaan prosessia, jossa selvitetään lapsen ja perheen tilanne sekä kartoitetaan tuen tarvetta. Arviointi käynnistyy yhteydenotosta, hakemuksesta tai lastensuojeluilmoituksesta, tai lapsen asian tullessa muuta kautta sosiaalihuollon tietoon. PTA:n tavoitteena on ohjata lapsi ja perhe tarpeitaan vastaavan palvelun piiriin sekä varmistaa, että tehdyt päätökset ovat vaikuttavia ja lapsen edun mukaisia. (Jaakola ym. 2024b.) Yleisesti PTA:ta tuottaa erillinen lapsiperhepalveluiden palvelukokonaisuuteen kuuluva yksikkö (Jaakola ym. 2024a), kuten myös Päijät-Hämeen hyvinvointialueella toimiva keskitetty asiakasohjaus.

Suomessa on pyritty vahvistamaan lasten ja perheiden varhaista tukea sekä ongelmien ennaltaehkäisyä muun muassa lainsäädännön uudistusten ja kehittämishankkeiden avulla. Vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain tavoitteena oli vähentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta tarjoamalla ennaltaehkäiseviä palveluja, kuten perhetyötä ja kotipalvelua. Samalla sosiaalihuollon painopistettä on pyritty siirtämään erityistason palveluista perustason palveluihin. Tarkoituksena on madaltaa perheiden kynnystä hakea ja saada tukea sekä turvata tukea tarvitseville perheille oikea-aikainen tuki. (Pitkänen ym. 2024, 7.)

Koska PTA voi olla kestoaltaan pitkä prosessi, perheille on usein mahdollista tarjota tukea jo arvioinnin aikana. Varhainen tuki on keskeistä perheiden tilanteiden kärjistyksen ja ongelmien kasautumisen ehkäisemiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2024, 73). Lapsiperheissä esiintyvien sosiaalisten ongelmien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen on tärkeää myös palvelujärjestelmän kuormittumisen ehkäisyn kannalta (Pyhäjoki & Koskimies, 2009).

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vuoden 2024 organisaatiomuutos vaikutti palveluketjun kulkuun tuomalla muutoksen siihen, mikä palvelu toteuttaa PTA:n aikaista varhaisen tuen perheohjausta. Organisaatiomuutoksissa työn rakenteita ja prosesseja muokataan, ja muutoksissa sekä uudet että vanhat asiat kulkevat usein rinnakkain (Mönkkönen & Kekoni, 2020).

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, miten Arjen tuki -palvelun perheohjaajat kokevat palvelun pystyvän vastaamaan PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin organisaatiomuutoksen jälkeen. Sisällönanalyysin perusteella tutkimuksessa tarkastellaan neljää keskeistä teemaa: tavoitteen määrittelyä, oikea-aikaisuutta, moniammatillista yhteistyötä sekä työskentelykäytänteitä ja työnkuvaa. Näiden teemojen kautta tutkimus avaa Arjen tuki -palvelun asemaa osana PTA:n aikaista palveluketjua Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lapsiperhepalveluissa sekä tuo esiin perheohjaajien tunnistamia kehittämistarpeita.

Tutkimusraportti etenee siten, että seuraavassa luvussa kuvaamme tutkimuksen taustan ja tutkimuskysymykset sekä tarkastelemme organisaatiomuutosta, Arjen tuki -palvelua ja tutkimusta käytäntötutkimuksena. Kolmannessa luvussa käsittelemme tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ja aiempaa tutkimusta palvelutarpeen arvioinnista, palveluketjuista sekä moniammatillista yhteistyötä koskevan tutkimuksen näkökulmista. Neljännessä luvussa esittelemme tutkimuksen aineiston, aineistonkeruun ja analyysimenetelmän sekä analyysin etenemisen, työnjaon ja tutkimuseettiset kysymykset. Viidennessä luvussa esittelemme käytäntötutkimuksen tulokset neljän pääteeman kautta. Lopuksi vedämme yhteen tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset, pohdimme tuloksia suhteessa aiempaan tutkimukseen sekä esitämme kehittämisideoita käytännön työhön.

2 Tutkimuksen tausta ja tutkimuskysymykset

Tämä tutkimus toteutetaan Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, joka on osa perhe- ja sosiaalipalveluiden toimialaa. Tutkimus pohjautuu Päijät-Hämeen hyvinvointialueen lapsiperhepalveluiden työyhteisöstä nousseeseen tarpeeseen ja kiinnostukseen arvioida syksyn 2024 organisaatiomuutoksen vaikutuksia käytännön työhön ja palvelujen toimivuuteen, kun Arjen tuki -palvelu liitettiin osaksi PTA- prosessia.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten Arjen tuki -palvelun perheohjaajien näkemysten mukaan Arjen tuki -palvelu pystyy vastaamaan PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin. Tutkimuksessa kysymme:

1. Miten Arjen tuki -palvelun perheohjaajat kokevat palvelun pystyvän vastaamaan palvelutarpeen arvioinnista ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin?

2.1 Organisaatiomuutos

Ennen organisaatiomuutosta Päijät-Hämeen hyvinvointialueen perhesosiaalityön perhetyöntekijät toteuttivat sekä sosiaalihuoltolain mukaista suunnitelmallista työtä että PTA:n aikana tarjottavaa lyhytaikaista perhetyötä. Syyskuussa 2024 alkaen perhesosiaalityön organisaatiomuutoksen myötä perhetyöntekijöiden resurssit ovat kohdennettu suunnitelmallisessa asiakkuudessa oleviin asiakkaisiin. Näin ollen, jos PTA:n alkaessa arvioidaan, että lapsi ja perhe voisivat hyötyä lyhytaikaisesta perheohjauksesta jo arvioinnin aikana, ohjataan asiakas Arjen tuki -palveluun.

2.2 Arjen tuki -palvelu

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella on käytössä kolmiportainen tuki, johon kuuluu varhainen tuki, perhesosiaalityön toteuttama perhetyö ja lastensuojelun perhetyö. Arjen tuki -palvelu on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu, joka tarjoaa kolmiportaisen tuen ensimmäistä eli

varhaista, lyhytkestoista sekä ennaltaehkäisevää tukea perheille. Kuten edellä todettiin, organisaatiomuutoksen myötä PTA:n asiakkaat voivat saada Arjen tuki -palvelua PTA:n ajaksi. Ennen organisaatiomuutosta asiakkaat ovat voineet hakeutua itse Arjen tuki -palveluun Päijät-Hämeen hyvinvointialueen verkkosivujen lomakkeen kautta tai heidät on voitu ohjata palveluun erilaisten yhteistyötahojen kuten koulun tai neuvolan toimesta. Organisaatiomuutoksen myötä asiakkaat voivat ohjautua Arjen tuki -palveluun edellä mainittujen polkujen lisäksi myös PTA:sta sosiaalityöntekijän toimesta.

Arjen tuki -palvelua toteuttavat perheohjaajat, lähityöntekijät sekä psykiatriset sairaanhoitajat. Palvelun käyntejä voidaan tarjota perheelle 1–5 kertaa, ja työntekijät, kuten perheohjaaja ja psykiatrinen sairaanhoitaja toimivat usein samanaikaisesti. Yhdellä Arjen tuki -palvelun perheohjaajalla voi samanaikaisesti olla kaksi PTA:sta tullutta asiakasta. Tukea annetaan muun muassa arjenhallintaan, perheen vuorovaikutukseen ja kasvatukseen liittyvissä haasteissa. Työyhteisön edustajien mukaan tyypillisiä haasteita ovat esimerkiksi lapsen koulunkäyntiin, uhmaikään, neuropsykiatriisiin piirteisiin, vanhemmuuteen, erotilanteisiin, raskauteen ja vanhempien parisuhteeseen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa perhe ohjataan muihin palveluihin, kuten mielenterveyspalveluihin, tilanteen ja arvion mukaan.

2.3 Tutkimus käytäntötutkimuksena

Tutkimus toteutetaan käytäntötutkimuksena, jolla viitataan sosiaalityön kehittämiseen ja tutkimukseen perustavaan, monitoimijaiseen oppimisen ja tiedonmuodostamisen prosessiin (Satka ym. 2016, 8–9). Käytäntötutkimus kokoaa tutkijat, ammattilaiset ja palvelunkäyttäjät yhteiseen tutkimusprosessiin. Kumppanuus kattaa tutkimuksen kaikki vaiheet: aiheet nousevat käytännön tarpeista ja tulokset palautuvat takaisin käytäntöön. Sen tavoitteena on tuottaa tietoa ja kehittää palveluja sekä tutkimusprosessin että tutkimustulosten kautta. (Joubert & Webber 2020, 491–495.)

Tutkimusaihe on saatu käytäntötutkimuksen luonteen mukaisesti ehdotuksena Päijät-Hämeen hyvinvointialueelta lapsiperhepalveluiden käytännön tarpeista ja tutkimusta suunniteltiin yhdessä hyvinvointialueen työntekijöiden kanssa. Käytäntötutkimuksen suunnittelun aikana työyhteisöön on oltu yhteydessä yhteisen tapaamisen ja sähköpostin välityksellä. Suunnittelun

aikana tutkimukseen on saatu näkökulmia myös lapsiperhepalveluiden johtavalta sosiaalityöntekijältä sekä palveluesihenkilöiltä. Tutkijoiden ja työyhteisön tapaamisissa ja keskusteluissa on käyty avointa dialogia tutkimusaiheesta, näkökulmista sekä käytäntötutkimuksen toteutuksesta ja etenemisestä. Tutkimuksen suunnittelun aikana tapasimme Päijät-Hämeen hyvinvointialueen edustajien kanssa Lahdessa, jossa allekirjoitimme yliopiston sopimuksen, tietosuojasitoumukset sekä toimeksiantosopimukset ja niiden liitteet. Lisäksi keskustelimme tapaamisessa käytäntötutkimuksen etenemisestä ja seuraavista vaiheista. Tutkimussuunnitelma esitettiin Päijät-Hämeen hyvinvointialueen edustajille ennen tutkimusluvan hakemista.

Tutkimuksen tulokset esiteltiin Helsingin yliopiston järjestämässä loppuseminaarissa tammikuussa 2026. Raportti jaetaan työyhteisölle, ja heidät myös kutsuttiin kuulemaan tutkimuksen tulokset loppuseminaarin. Tämän lisäksi tutkimustulokset esitellään Teamsissa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen järjestämässä esittelytilaisuudessa, joka on avoin kaikille.

3 Keskeiset käsitteet ja aiempi tutkimus

Arjen tuki -palvelu sijoittuu osaksi laajempaa lapsi- ja perhepalveluiden kokonaisuutta, jossa asiakkaiden tuen tarpeisiin pyritään vastaamaan monien eri toimijoiden yhteistyönä. Jotta voidaan tarkastella Arjen tuki -palvelua, on olennaista myös käsitellä palveluketjujen toimijuutta sekä moniammatillisen yhteistyön toteutumista palvelutarpeen arvion käsitteen lisäksi.

3.1 Palvelutarpeen arviointia koskeva aiempi tutkimus

Palvelutarpeen arviointi (PTA) ja sitä koskeva aiempi tutkimus ovat keskeisessä asemassa tämän tutkimuksen kannalta, sillä tutkimuksemme tarkastelun kohteena ovat PTA:sta ohjautuvat asiakkaat. PTA:n toteutustavat ja arviointikäytännöt vaikuttavat siihen, millaisia asiakkaita Arjen tuki -palveluun ohjautuu ja millaisiin tarpeisiin palvelun oletetaan vastaavan. Tässä luvussa tarkastellaan PTA:n toteuttamista suomalaisen sosiaalihuollon kontekstissa.

PTA:ssa tehty arviointi lapsen ja perheen tilanteesta määrittää pitkälti sen, millaiseksi ymmärrys lapsen ja perheen tilanteesta sekä tarvittavista tukitoimista muodostuu. Arvioinnin tekemiseen vaikuttavat puolestaan esimerkiksi arvioinnin organisointi ja resursointi. Jotta voidaan kehittää arviointien tekemistä, on ymmärrettävä, miten lasten ja perheiden palveluiden tarve määritellään ja arvioidaan (Jaakola ym. 2024a.)

Suomessa ei ole käytössä tietoteoreettista kehystä tai systemaattista mallia, joka ohjaisi arvioinnin tekemistä. Sen sijaan arvioinnit toteutetaan tapauskohtaisesti työntekijän osaamisen ja harkinnan mukaisesti. Tällöin sosiaalityöntekijän osaaminen vaikuttaa vahvasti siihen, kuinka laajasti arviointi tehdään ja kuinka yksityiskohtaisesti tunnistetaan lapsen tai perheen tilanteeseen vaikuttavia tekijöitä. (Jaakola ym. 2024b.) Organisaatioilla voi puolestaan olla linjauksia esimerkiksi siitä, milloin asiakas tulisi ohjata lapsiperhesosiaalityöhön ja milloin lastensuojeluun. Erään kyselyn mukaan kuitenkin vain noin joka toisessa työpaikassa on määritelty yhteiset kriteerit asiakkuuden ohjaamiselle. Joka toisessa ei tällöin sellaisia ole tai työntekijät eivät olleet tietoisia niistä. Rajat lapsiperhesosiaalityön ja lastensuojelun välillä koetaan haastavaksi myös lainsäädännön epäselvyyden vuoksi. (Jaakola ym. 2024a.)

Koska PTA toteutetaan pitkälti työntekijöiden harkintaan ja osaamiseen perustuen eikä usein yhteisiä määriteltyjä kriteereitä asiakkuuden ohjaamiselle ole, Arjen tuki -palveluun ohjautuvien asiakkaiden tarpeet voivat olla moninaisia. Tämän vuoksi on tärkeää tarkastella, miten Arjen tuki -palvelun perheohjaajat kokevat pystyvänsä vastaamaan PTA-asiakkaiden tarpeisiin.

3.2 Palveluketjuja ja -prosesseja koskeva aiempi tutkimus

Palveluketjujen käsite on toinen keskeinen käsite tälle tutkimukselle, koska tutkimus kohdistuu tilanteeseen, jossa palvelujen rakenteita ja niihin ohjautumista on muutettu. Tarkastelemme seuraavaksi palveluketjujen käsitettä ja aikaisempaa tutkimusta aiheesta.

Palveluketjulla tarkoitetaan tietylle asiakasryhmälle suunnattua palvelujen kokonaisuutta, jossa hoito, kuntoutus tai muu palvelu on järjestetty siten, että perus- ja erityistason vastuut on selkeästi sovittu. Sote-palvelujen sujuva toiminta edellyttää eri organisaatioiden ja ammattilaisten tiivistä yhteistyötä. Alueelliset palveluketjut tukevat hoidon ja palvelujen porrastamista. Palveluketjujen toimivuuden ja kehittämisen varmistamiseksi on tärkeää rakentaa yhteistyöverkostoja, jotta sovittu toimintamalli toteutuu käytännössä kaikilla ketjun tasoilla. (Friman ym, 2020, 333.) Palvelut toimivat hyvin yhteen silloin, kun asiakas saa tarvitsemansa palvelut helposti, oikea-aikaisesti ja saumattomasti (Koivisto ym., 2020). Koiviston ja kumppanien (2023) tutkimuksen mukaan lähes kaikilla Suomen hyvinvointialueilla on viime vuosien aikana keskitytty aktiivisesti palveluketjujen kehittämiseen ja määrittelyyn sekä erilaisiin pilotointeihin ja käyttöönottoihin, mikä osoittaa aiheen ajankohtaisuutta.

Grell ja kumppanit (2022) kokosivat narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessaan tutkimustietoa 25 vuoden ajalta sosiaalipalvelujen organisointitavoista ja siitä, miten erilaiset organisaatiorakenteet vaikuttavat asiakastyöhön. Katsauksen perusteella sillä, järjestetäänkö palvelut erillisinä, erikoistuneina yksikköinä vai yhtenä integroituna kokonaisuutena on merkittävä vaikutus asiakkaiden saaman tuen laadun kannalta, sekä sen kannalta, miten työntekijät kokevat voivansa toteuttaa omaa työtään.

Lapsiperhepalveluissa Grellin ja kumppaneiden (2022) mukaan eriyttävä malli voi tuottaa tarkempaa arviointia, selkeämpää asiantuntemusta ja nopeampaa päätöksentekoa erityisesti silloin, kun asiakkaan tarpeet ovat tarpeeksi rajattuja ja selkeästi määriteltyjä. Toisaalta eriyttäminen voi lisätä kokemusta palveluiden pirstaloitumisesta, vaikeuttaa työntekijöiden kykyä muodostaa kokonaiskuvaa asiakkaan tilanteesta, sekä heikentää työntekijän ja asiakkaan välistä suhdetta, jos asiakas asioi useiden eri ammattilaisten kanssa.

Puolestaan yhdistävä eli integroitunut palvelurakenne voi tukea työntekijän kykyä muodostaa kokonaisvaltainen kuva asiakkaan tilanteesta, ja vahvistaa asiakassuhdetta erityisesti silloin, jos asiakkaan tarpeet ovat monimutkaisia ja limittyvät toisiinsa. Kuitenkin myös integroituneeseen palvelurakenteeseen liittyy haasteita: esimerkiksi asiantuntijuuden rajat saattavat helpommin hämärtyä ja työntekijöiden osaaminen voi jäädä liian yleistasoiseksi. (Grell ym., 2022.) Tämä eriyttämisen ja integraation välinen jännite on keskeinen tutkimuksemme kannalta, koska lapsiperhepalveluissa palveluketjut rakentuvat eri ammattilaisten väliselle yhteistyölle. Täten palveluketjujen toimivuutta ei voida tarkastella pelkästään rakenteellisesta näkökulmasta vaan myös moniammatillisen yhteistyön sekä työnjaon ja vastuiden kautta.

3.3 Moniammatillinen yhteistyö

Kolmantena keskeisenä käsitteenä tässä tutkimuksessa on moniammatillinen yhteistyö, sillä tutkimuksemme liittyy keskeisesti PTA:n ja Arjen tuki -palvelun väliseen yhteistyöhön. Moniammatillista yhteistyötä voidaan luonnehtia yläkäsitteeksi, joka sisältää monenlaisia määritelmiä ja viitekehyksiä määrittelijän näkökulman mukaan (Isoherranen 2012, 19). Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa pelkistetysti sitä, että eri koulutustaustaiset, eri ammattinimikkeitä kantavat moninaisista taustayhteisöistä tulevat työntekijät tekevät yhteistyötä mahdollisimman hyvin asiakkaan parhaaksi. Tämän edellytyksenä on, että jokainen tuo oman asiantuntemuksensa ja tietonsa yhteiseen käyttöön sekä kohtaa joustavasti niin asiakkaat kuin muiden ammattiryhmien edustajat. (Pärnä 2012, 51.)

Moniammatillisessa yhteistyössä mukana on eri asiantuntijoita useista organisaatioista sekä ammattilaisista, koska usein asiakkaiden haasteiden tunnistaminen ja ratkaiseminen edellyttävät eri alojen asiantuntemusta. Täten asiakkaan auttamiseen ei riitä vain yhden ammattikunnan osaaminen. (Mönkkönen ym. 2019.) Sosiaali- ja terveysalalla moniammatillisen toiminnan nähdään edistävän tuloksellisuutta laajemmalla, ongelmia ennaltaehkäisevällä vaikutuksella, ja se mahdollistaa ongelmiin puuttumisen aikaisemmassa vaiheessa (Mönkkönen & Kekoni 2020, 220–221).

Moniammatillinen yhteistyö edellyttää halua yhteistyön tekemiseen, asiakaslähtöisen yhteistyötarpeen tunnistamista, ammatillisten rajojen ylittämistä sekä sitä, että asiantuntijuutta rakennetaan yhteisesti. Kun yhteistyöpäätös on tehty, tavoitteiden konkreettinen määrittely ja niiden moniulotteisuuden tunnistaminen on keskeistä. Moniammatillinen yhteistyö vaatii tavoitteiden selkeää konkretisointia ja prosessimaisuutta, joka tapahtuu koko yhteistyön ajan. (Pärnä 2012, 216.) Lisäksi jokaisella yhteistyöhön osallistuvalla ammattilaisella on yksilöllinen vastuu tuoda oma harjaantuneisuus ja työpanos palaseksi yhteistä työntekoa (Mönkkönen & Kekoni 2020, 230).

Moniammatillisen yhteistyön keskeinen lähtökohta on asiakaslähtöisyys, jolla tarkoitetaan sitä, että asiakas tulee kuulluksi, hänelle tiedotetaan asioista, ja hän pääsee itse mukaan oman hoitonsa (Pehkonen ym. 2019). Moniammatillisen yhteistyön valtuutus syntyy ja muodostuu suhteessa asiakkaaseen ja tämä asiakaslähtöinen toiminnallisuus on omiaan tuomaan voimavaroja myös ammattilaisten työskentelyyn (Pärnä 2012, 217). Asiakaslähtöisyyden olennaisia edellytyksiä ovat osallistuminen, itsemääräämisoikeus, tiedonsaanti sekä tasavertainen vuorovaikutus. Täten moniammatillisessa yhteistyössä on kuunneltava asiakkaan mielipiteitä ja otettava asiakkaan oikeudet huomioon niin, ettei asiakkaan vastuu kuitenkaan kasva liian suureksi. (Pehkonen ym. 2019.) Lasten ja perheiden parissa tehtävässä sosiaalityössä moniammatillisen yhteistyön tavoitteena on vahvistaa lasten ja vanhempien välisiä suhteita ja lapsen tai vanhemman voimavaroja tai edistää lapsen ja perheen hyvinvointia (Pärnä 2012, 217).

4 Tutkimuksen aineisto ja analyysi

4.1 Tutkimusaineisto ja aineistonkeruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin laadullisesti fokusryhmähaastattelun avulla. Fokusryhmähaastatteluun osallistui kolme tutkijaa sekä viisi Päijät-Hämeen hyvinvointialueen Arjen tuki -palvelussa työskentelevää perheohjaajaa. Fokusryhmähaastattelun avulla voidaan tutkia, mitä yksilöt ajattelevat tai tuntevat ja miksi he käyttäytyvät tietyllä tavalla. Fokusryhmähaastattelun päätavoitteena on ymmärtää ja selittää merkityksiä, uskomuksia ja kulttuureja, jotka vaikuttavat yksilöiden tunteisiin, asenteisiin ja käyttäytymiseen. Haastattelut kestävät usein noin 1–2 tuntia, riippuen aiheen haastavuudesta, kysymysten määrästä ja osallistujien määrästä. (Rabiee 2004.) Tässä tutkimuksessa haastattelu kesti noin tunnin, jonka aikana kävimme ryhmän kanssa läpi haastattelurungon viisi pääkysymystä ja niiden ohella esiintyneet lisäkysymykset.

Fokusryhmät tarjoavat tietoa yksilöiden erilaisista ajatuksista ja tunteista tiettyjä aiheita kohtaan sekä voivat paljastaa näkemyseroja ryhmien ja haastateltavien välillä. Fokusryhmähaastattelussa on olennaista, että ryhmän jäsenten tuntevat olonsa mukavaksi toistensa seurassa ja osallistuvat keskusteluun. (Rabiee 2004.) Ryhmähaastattelussa painottuu haastattelun vetäjän ja osallistujien vuorovaikutus. Ryhmän vetäjät tekevät ikään kuin yksilöhaastatteluja ryhmätilanteessa, jolloin kysymys esitetään vuorotellen kaikille haastateltaville. (Valtonen 2005.) Haastattelutilanteessa esitimme kysymyksen ensin yleisesti, jonka jälkeen annoimme kaikilla tilaa ja mahdollisuuden vastata kysymyksiin sekä keskustella aiheesta vapaasti. Haastateltaessa pyrimme olemaan vaikuttamatta osallistujien mielipiteisiin antamalla mahdollisuuden tuoda kaikki asiat esiin. (Valtonen 2005.)

4.2 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja analyysin eteneminen

Sisällönanalyysi on laajasti käytetty laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä, jossa keskitytään siihen, mitä haastateltavat puhuvat sekä etsitään aineistosta kohtia, jotka kertovat tutkittavasta aiheesta (Vuori 2021). Sisällönanalyysissä on mahdollista käyttää kahta lähestymistapaa: aineistolähtöistä tai teorialähtöistä analyysitapaa (Elo & Kyngäs 2008; Elo ym. 2022, 218).

Tutkimusaineistomme analysoitiin aineistolähtöisellä eli induktiivisella sisällönanalyysillä, koska se mahdollistaa aineiston tarkastelun sen omista lähtökohdista käsin ilman ennalta määriteltyä teoreettista viitekehystä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä ei hyödynnetä valmista luokittelurunkoa, jolla aineistoa analysoidaan. Sen sijaan luokittelu tuotetaan aineistoon perustuen. (Elo ym. 2022, 218.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee vaiheittain aineiston pelkistämisen, ryhmittelyn ja käsitteellistämisen kautta (Tuomi & Sarajärvi 2018). Aineiston analyysi prosessi alkoi fokusryhmähaastattelu äänitteen kuuntelemisella, litteroinnilla ja pseudonymisoininilla. Äänite jaettiin kolmen tutkijan kesken ja kukin tutkija oli vastuussa oman osionsa litteroinnista. Litterointi suoritettiin käsin. Tämän jälkeen litteroidut osiot yhdistettiin ja liitettiin yhteiseen Word-tiedostoon. Yhteensä litteroitua aineisto tuli noin 22 sivua (Times New Roman, 12, riviväli 1,5). Litteroitu aineisto luettiin useaan kertaan, jotta saatiin muodostettua kokonaiskuva ja perehdyttyä aineistoon. Seuraavaksi analyysi eteni vaiheittain pelkistämisen, ryhmittelyn ja käsitteellistämisen kautta.

Ensimmäisessä vaiheessa aineisto pelkistettiin. Aineistosta poimittiin olennaiset ilmaukset tutkimuskysymyksen kanalta, jotka kytkeytyivät perheohjaajien kokemuksiin Arjen tuki - palvelun kyvystä vastata PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin. Tässä vaiheessa karsimme tutkimukselle epäolennaiset seikat ja jätimme ne analyysin ulkopuolelle. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Seuraavassa vaiheessa aineisto ryhmiteltiin. Olennaisia ilmauksia vertailtiin keskenään ja niistä etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia ja sisällöltään samanlaiset käsitteet ja ilmaukset yhdistetään luokiksi. Analyysin viimeisessä vaiheessa aineisto abstrahoitettiin eli käsitteellistettiin. Alaluokkia yhdistettiin edelleen laajemmiksi yläluokiksi ja pääteemoiksi, jotka kuvasivat ilmiötä yleisemmällä ja käsitteellisemmällä tasolla. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Käsitteellistämisen tuloksena muodostui neljä pääteemaa: 1. tavoitteen määrittely, 2. oikea-aikaisuus, 3. moniammatillinen yhteistyö sekä 4. työskentelykäytänteet ja työnkuva. Pää- ja alateemat on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Pää- ja alateemat

Pääteemat	Tavoitteen määrittely	Oikea-aikaisuus	Moniammatillinen yhteistyö	Työskentelykäytännöt ja työnkuva
Alateemat	<ul style="list-style-type: none"> - Selkeä ja realistinen tavoite - Oikein rajattu työskentelyn kohde - Etukäteen määritellyt tavoitteet - Työntekijän kokemus mahdollisuudesta vastata asetettuun tavoitteeseen 	<ul style="list-style-type: none"> - Asiakkaan ohjautuminen palveluun oikeassa vaiheessa - Liian myöhäinen ohjautuminen - Kannattelun ja varmistelun korostuminen - PTA-prosessin ajoitus suhteessa Arjen tukeen 	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyön ja vuoropuhelun puute - Tiedonkulun haasteet - Yhteinen aloitus ja lopetus - Eri toimijoiden näkemyserot - Työntekijöiden vaihtuvuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Selkeä ja ennalta määritellyt työprosessi - Työn rajaus ja kuormittavuus - Eriävät työskentelykäytännöt - Kirjaamiskäytännöt ja niiden hyödyntäminen - Vakiintuneiden toimintamallien puute

Näiden pääteemojen kautta saatiin jäseneltyä perheohjaajien kokemuksia ja pyrittiin muodostamaan vastaus tutkimustehtävään ja tutkimuskysymykseen etenemällä empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajarvi 2018).

4.3 Työnjako ja roolit

Tutkimuksen toteutus ja raportin laatiminen jaettiin kolmen tutkijan kesken tasapuolisesti. Kaikki tutkijat perehtyivät itsenäisesti tutkimuskirjallisuuteen. Tutkimusraportin laatiminen jaettiin siten, että kukin tutkija kirjoitti vastuuosionsa ensin luonnosvaiheeseen, minkä jälkeen muut tutkijat kommentoivat ja muokkasivat tekstiä yhteisesti. Fokusryhmähaastattelu, haastattelun litterointi sekä aineiston analyysi toteutettiin yhteisesti.

Fokusryhmähaastattelun haastattelukysymyksiä pohdittiin yhteisen tapaamisen yhteydessä, ja haastattelutilanteessa kysymysten esittäminen jakautui tutkijoiden kesken. Tutkimusprosessin

aikana tutkijat pitivät säännöllisiä yhteisiä tapaamisia, joissa tutkimusta edistettiin ja linjattiin yhdessä.

4.4 Tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimuksemme noudattaa tutkijaa ohjaavia eettisiä periaatteita kuten tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä tutkimuksen toteuttaminen siten, ettei se aiheuta tutkittaville merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja (TENK 2019). Lisäksi olemme noudattaneet hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita, joita ovat luotettavuus, rehellisyys sekä vastuunkanto (TENK 2023).

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistuvat saivat kirjallisen esitteen tutkimuksesta, jossa on tietoa tutkimuksen vapaaehtoisuudesta, tarkoituksesta, toteutustavasta, aineiston keruusta ja käsittelystä sekä raportoinnista. Osallistujilta kerättiin suostumus tutkimukseen osallistumisesta suullisesti nauhalle. Jokaisella tutkimukseen osallistuvalla on oikeus keskeyttää osallistuminen ja peruuttaa suostumus tutkimuksen missä tahansa vaiheessa.

Tutkimuksessamme käsitellään henkilötietoja, koska fokusryhmähaastattelu nauhoitettiin. Haastatteluaineisto pseudonymisoitiin litterointivaiheessa, jotta henkilötietoja ei voida yhdistää tiettyyn henkilöön. Osallistujilta kerättiin epäsuorina tunnistetietoina työnimike sekä kokemuksia ja näkemyksiä työnteosta. Pyrimme raportoimaan tulokset siten, ettei yksittäisiä henkilöitä voida tunnistaa raportista. Emme kuitenkaan voi taata täyttä anonymiteettiä, koska tutkimuksen kohteena olevan palvelun perheohjaajia on vain vähän. Tutkimukseen osallistuvia informoitiin asiasta tutkimusesitteessä sekä suullisesti ennen haastattelun alkua.

Haastattelu nauhoitettiin Helsingin yliopistolta lainattavalla nauhurilla tietoturvallisen säilytyksen varmistamiseksi. Siirsimme nauhan nauhurilta verkkolevylle heti haastattelun jälkeen ja poistimme sen nauhurista. Tutkimusaineisto säilytettiin salasanoilla suojatuissa kansioissa yliopisto-opiskelijoiden henkilökohtaisella verkkolevytilalla, joihin vain opiskelijoilla on pääsy. Kaikki tutkimukseen liittyvät aineistot poistetaan tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimusta varten haimme tutkimusluvan Päijät-Hämeen hyvinvointialueen tutkimuslupalomakkeella. Tutkimuslupaa varten laadimme tutkimussuunnitelman lisäksi tutkimusesitteen osallistujille sekä tietosuojaselosteen.

5 Tutkimustulokset

Analyysin perusteella muodostimme neljä pääteemaa, jotka ilmentävät perheohjaajien näkemyksiä Arjen tuki -palvelun kyvystä vastata PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin. Teemat ovat tavoitteen määrittely, oikea-aikaisuus, moniammatillinen yhteistyö sekä työskentelykäytänteet ja työnkuva. Yhdessä nämä teemat kuvaavat tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, kuinka tarkoituksenmukaisesti Arjen tuki -palvelun perheohjaajat kokevat palvelun pystyvän vastaamaan PTA-asiakkaiden tarpeisiin. Haastattelun perusteella työskentelyn tavoitteen selkeä määrittely, oikea-aikainen palveluun ohjautuminen, sujuva moniammatillinen yhteistyö sekä yhdenmukaiset työskentelykäytänteet ja työnkuvaa vastaavat työtehtävät ovat keskeisimpiä tekijöitä, jotka vaikuttavat palvelun kykyyn vastata PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin.

5.1 Tavoitteen määrittely

Ensinnäkin haastateltavat toivat esiin, että asiakasperheiden tilanteet ovat usein monivyyhtisiä ja sisältävät useita haasteita, ja tilanteiden selvittelyyn ja tukemiseen osallistuu useita eri ammattilaisia. Tästä syystä perheohjaajat pitivät tärkeänä, että Arjen tuki -palvelun työskentelyn tavoite määritellään tarkasti. Haastateltavien mukaan Arjen tuki -palvelu pystyy vastaamaan PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin hyvin silloin, kun työskentelylle on asetettu selkeä ja oikein määritelty tavoite, johon Arjen tuki -palvelun perheohjaaja kokee myös mahdollisuutta kyetä vastaamaan.

“Et sillonhan tää [työskentely] voi toimii hyvin. Ja ei kuormita yhtää sen enempää. Tai jopa vähemmän, jos, löydetää tällanen selkee tarve ja tulee ittelle sellanen olo et tähän mä pystyn vastaamaan ja tän mä voin ainaki yrittää hoitaa, niinku sitä omaa osuutta siinä.” (H3)

Haastateltavat korostivat, että työskentelyn tavoite olisi tärkeää asettaa mieluiten jo ennen Arjen tuki -palvelun aloittamista. Haastateltavat kokivat, että työskentelyä haastaa, jos perheen tilannetta joutuu kartoittamaan uudelleen eikä tavoite Arjen tuki -palvelun työskentelylle ole määritetty ennalta. Haastateltavilla oli kokemuksia siitä, että PTA-asiakkaiden kohdalla

tavoitteiden pohtimista ja rajausta tehdään enemmän verrattuna muihin asiakkaisiin. Haastateltavat kuvasivat myös onnistuneita kokemuksia työskentelyn tavoitteen määrittelyssä.

“Ainaki itellä mitä on ollu niin ne on kyllä ihan hyvin sieltä sosiaalityöntekijän tai sosiaalihjaajan kautta määritelty se tarve ja se mihinkä ne toivoo meiltä apua et mulla on se kokemus että ne on onnistuneita. On ollu tosi semmosia ehkä aika selkeitä asiakastapauksia, ei oo ollu kauheen monimutkasia et se varmaan sit aina sit voi olla tosi paljon kaikkea muuta. Mut että itelle on käynny sellasia et ne on ollu ihan mahdollisia toteuttaa...” (H5)

Näkemykset ja kokemukset tavoitteen määrittelystä olivat erilaisia haastateltavien kesken. Haastateltavilla oli kokemuksia sekä onnistuneista että epäonnistuneista tapauksista työskentelyn tavoitteen määrittelyyn liittyen. Haastateltavien kuvausten mukaan työskentelyä edistää se, että tavoite on määritelty ennalta ja selkeästi.

5.2 Oikea-aikaisuus

Arjen tuki -palvelun perheohjaajat kokivat PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden kanssa työskentelyn haastavaksi, jos asiakas ohjautuu palveluun liian myöhään tai PTA on jo loppuvaiheessa. Tällöin myös perheohjaaja pääsee aloittamaan työskentelyn liian myöhään. Haastateltavat tuovat esiin, että mikäli asiakas ohjautuisi heidän palveluunsa jo PTA:n alussa, ehtisivät he toteuttamaan työskentelyään tarkoituksenmukaisesti.

“Mä huomaan kans, [asiakas] tulee meille liian myöhään siinä mielessä jo et vaikka se prosessi ois jo aika siellä loppupäässä ja sit meille ilmoitetaan: “ainiin PTA onkin loppunu jo, mut jatkakaa te työskentely loppuun.” Ja sit ku mun työskentely loppuu nii se asiakas jää vähän tyhjän päälle ja siin jää itellekki tunne, että tääl on selkee tarve vielä mut PTA on loppunu eikä se [asiakas] ohjaudu mihinkään, et myöskin niitä.” (H4)

Haastateltavien näkemysten mukaan se, missä vaiheessa PTA:ta asiakas ohjautuu Arjen tuki -palveluun, vaihtelee paljon. Haastateltavilla oli kokemuksia siitä, että PTA-asiakas ohjautuu

Arjen tuki -palveluun oikea-aikaisesti, sekä siitä, että PTA-asiakas ohjautuu palveluun liian myöhään. Esimerkiksi asiakastapaukset, joissa tiedetään asiakkaalla olevan vahva traumatausta tai itsetuhoisuutta, ovat sellaisia, jotka tulevat perheohjaajien mukaan Arjen tuki -palveluun liian myöhään, kun otetaan huomioon palvelun varhaisen tuen luonne. Perheohjaajat kokivat, että PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden kanssa työskentelyä edistäisi se, että asiakkaat pääsisivät Arjen tuki -palveluun oikea-aikaisesti jo palvelutarpeen arvioinnin prosessin alussa:

“Se että tunnistettas et se on oikea-aikaista, eli tavallaan just, ettei kävis niiku tossa äsken [asiakastilanne, jossa asiakas ohjautui Arjen tuki -palveluun vasta PTA:n loppuvaiheessa] kerrottiin siitä, että tavallaan tulee kaikilla papereilla ihan liian myöhään meille ikään kuin et et, tunnistettais että missä keississä on hyvä ottaa Arjen tuki mukaan et se ois oikeasti palvelevaa, nii mä aattelen et ne, koska mä aina aattelen et se perhe on se tärkein, ja heidän kokemus ja heidän saama apu.” (H2)

Arjen tuki -palvelun perheohjaajat kokivat, että mikäli asiakas tulee palveluun liian myöhään tai perheessä on useita eri haasteita, voi työn luonne muuttua kannatteluksi ja varmisteluksi. Haastateltavat kokivat, että työn luonne vaihtelee sen mukaan, tuleeko asiakas palvelutarpeen arvioinnista vai ohjautuuko jo valmiiksi Arjen tuki -palvelussa oleva asiakas perheohjaajan hakemuksella palvelutarpeen arviointiin. Kun perheohjaaja on todennut itse tai yhdessä asiakkaan kanssa, ettei Arjen tuki -palvelun työskentely riitä ja on syytä pyytää PTA:n aloittamista, voi PTA:sta vastaava sosiaalityöntekijä pyytää Arjen tuen perheohjaajaa jatkamaan työskentelyä perheen kanssa myös PTA:n aikana. Näissä tilanteissa haastateltavat kokivat, että työn luonne muuttuu kannatteluksi. He kertoivat kokevansa, että kaikki keinot on käytetty, koska he ovat jo yhdessä perheen kanssa todenneet, ettei Arjen tuki -palvelun työskentely ole riittävää:

“Nää on hankalia, koska sä oot periaattees käyttäny sun osaamisen ja tavallaan keinot ja sun käynnit ja sit yhtäkki sun pitäski kaivaa viel se niinku tuplareppu siitä niinku...” (H3)

Arjen tuki -palvelun perheohjaajat kuvasivat myös tilannetta, jossa Arjen tuki -palvelun asiakkaana oleva perhe siirtyy kesken työskentelyn perhesosiaalityön tai lastensuojelun asiakkaaksi. Tällöin jo aloitettu työskentely joudutaan sääntöjen vuoksi lopettamaan, minkä työntekijät kokevat epäkohtana.

5.3 Moniammatillinen yhteistyö

Haastattelussa korostui vahvasti Arjen tuki -palvelun perheohjaajien sekä PTA:n sosiaalityöntekijöiden väliseen yhteistyöhön liittyvät teemat. Haastateltavat kokivat erityisesti puutetta työntekijöiden välisessä yhteistyössä ja vuoropuhelussa. Haastateltavat kuvasivat, että asiakasprosessissa saattaa usein olla mukana useampi työntekijä, jolloin työskentely tapahtuu joskus tietämättä toisistaan, kun tieto ei ole siirtynyt työntekijöiden välillä. Lisäksi haastateltavat kokivat, että ajoittain asiakkaiden ja eri ammattilaisten välillä on eri näkemyksiä siitä, mikä on ongelman ydin, mihin tarvitaan apua, tai mitä yhdessä kannattaisi lähteä työstämään:

“Onks esimerkiks asiakas tullu ihan täysin ymmärretyksi, et vaikka onks sosiaalitoimella, vaikka tavoite mikä, ja sit asiakas puhuu vähän niinku asian vierestä ja kertoo, antaa jo vähän vinkkejä et hei, et mä oon nyt vähän eri mieltä et ei tää oo se ydinasia mitä täs nyt sit pitäs ruveta niinku, työstämään. Et kyl mä, joskus on semmosii yllätyksiä, mitkä esimerkiks vaikuttaa siihen [työskentelyyn PTA-asiakkaiden kanssa].” (H1)

Työntekijöiden välinen vuoropuhelun puute näkyy haastateltavien mukaan esimerkiksi siinä, jos Arjen tuki -palvelu on työskennellyt perheessä ennen PTA:ta eikä PTA:n alkaessa Arjen tuki -palvelun perheohjaajat saa siitä tietoa. Näissä tilanteissa perheohjaajat saattavat saada tiedon PTA:n alkamisesta perheeltä eikä PTA:n vastaavalta sosiaalityöntekijältä, jolloin työntekijät työskentelevät saman perheen kanssa tietämättä toisistaan.

“Mut sit on erilaisia, sit on välillä sellanenki että mä työskentelen jossaki perheessä, perhe on vaik itte hakeutunu Arjen tuen -palveluihin ja mä vaan kuulen perheeltä esimerkiks et siel alkaa palvelutarpeen arvio mut mul ei oo ittel

yhteyttä työntekijöihin et on niinku monenlaisii näit kokemuksi etä et tavallaan sen arjen tuen työskentelyn aikana alkaa PTA. “(H4)

Haastateltavat kertoivat kuitenkin myös positiivista kokemuksista, kun yhteistyö heidän ja PTA:n sosiaalityöntekijän kanssa on sujunut hyvin. Positiivisiin kokemuksiin liittyi esimerkiksi yhteinen aloituspalaveri tai kotikäynti sosiaalityöntekijän kanssa, yhteinen lopetuspalaveri sekä yhdessä määritelty selkeä haaste tai tavoite, johon Arjen tuki -palvelun työskentely kohdistuu. Haastateltavat kokivat toimivan yhteistyön kannalta tärkeänä tiedon jakamisen ja kulkemisen ammattilaisten välillä. Hyvä moniammatillinen yhteistyö toimii haastateltavien mielestä voimavarana. Muiden tuki edistää työskentelyä, kunhan työntekijöiden tontit ja tavoitteet on määritelty selkeästi.

5.4 Työskentelykäytänteet ja työnkuva

Työskentelykäytänteet sekä työnkuvaan liittyvät teemat olivat Arjen tuki -palvelun perheohjaajien mukaan keskeisessä asemassa PTA-asiakkaiden kanssa työskennellessä. Haastateltavat toivat esiin toisistaan poikkeavia työskentelykäytänteitä ja kokemuksia työnkuvasta poikkeavista työtehtävistä, jotka osaltaan haastavat PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden kanssa työskentelyä ja heidän tarpeeseensa vastaamista.

Työskentelykäytänteet ja työnkuvan selkeys ovat yhteydessä siihen, miten työskentelyn tavoitteita on mahdollista määritellä ja miten perheiden kanssa on mahdollista työskennellä oikea-aikaisesti sekä siihen, miten moniammatillinen yhteistyö toteutuu. Täten työskentelykäytänteet ja työnkuva muodostavat keskeisen tekijän Arjen tuki -palvelun kyvyssä vastata PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin.

Haastateltavat kuvasivat, että Arjen tuki -palvelun kykyä vastata PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin edistää se, että työntekijöille on määritelty ennalta selkeä työprosessi, jota he noudattavat kaikissa asiakastilanteissa riippumatta siitä, onko asiakas ohjautunut palveluun PTA:n kautta vai ei. Haastateltavat kokivat, että tällainen työjärjestys edistää erityisesti PTA-asiakkaiden kanssa työskentelyä, sillä se selkeyttää työskentelyä ja toimii suojaavana tekijänä kuormittumista vastaan.

“Nii ja jotenki meillehän ohjeistettii se, et se on nimenomaa et me tehää se meijän oma prosessi mikä tietysti selkeytti meitä et meil on oma prosessi jo tiedossa, nii sitte samallailla siihe voi sisältyy sosiaalityöntekijän, sosiaalihoajaan kaa yhteinen kotikäynti tai jotai muuta, mut et sit tavallaa niinku muuten se on se meijän se oma, oma prosessi et se on sillee ollu selkeätä, selkeätä kyllä.” (H4)

Haastateltavat toivat esiin myös huomioita liittyen PTA:n sosiaalityöntekijöiden työskentelykäytänteisiin sekä yleisempiin organisaation työskentelykäytänteisiin. Haastateltavat kokivat, että PTA:n sosiaalityöntekijöillä on keskenään erilaisia työskentelykäytänteitä, mikä haastaa työskentelyä PTA-asiakkaiden kanssa. Lisäksi työntekijät kokivat, että sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus ja tilapäisyys tuottaa haasteita PTA-asiakkaiden kanssa työskentelyssä.

Yhtenä esimerkkinä ei-vakiintuneista ja sekavista työskentelykäytänteistä nousi epäselkeys kirjaamiseen ja kirjausten hyödyntämiseen liittyvissä asioissa. Haastateltavat kuvasivat, että vakiintuneita käytänteitä tai yhteistä linjausta näihin ei ole, minkä he kokivat haastavan työskentelyä PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden kanssa. Haastateltavat esimerkiksi kokivat, että sosiaalityöntekijät eivät aina lue kirjauksia läpi, vaikka se olisi asiakasprosessin kannalta tärkeää ja hyödyllistä. Kirjaamista ja siihen liittyviä käytänteitä haastaa myös se, että kirjaaminen tapahtuu eri paikoissa asiakastietojärjestelmää. Haastateltavat nostivat esiin, että he kirjaavat aikuisen tietoihin, kun taas sosiaalityöntekijät usein lukevat lapsen tiedoissa olevat kirjaukset. Täten oleelliset tiedot lapsen tai perheen asioista saattavat jäädä huomiotta, mikä osaltaan myös haastaa työskentelyä.

“Yks minkä mä nään jotenki vääränä ja epäoikeudenmukasena on se, että kun tehdään tätä selvitystyötä tai kartotetaan et mikä on perheen tilanne ja autetaan, niin välttämättä niitä kirjauksia ei käydä läpi. Et jos mä aattelen et työskennellään pätkä, ja saadaan sellast arvokasta, pienillä nyansseilla olevaa, ihan ydintietoa, niin sen hyödyntämättä jättäminen on epäkohta mun mielestä.” (H1)

“Ja täs on se haaste, mehän kirjataan aina aikuisen tietoihin, ja jos puhutaa vaikka PTA:sta nii usein he [sosiaalityöntekijät] katsoo lapsen tiedot. Ja siel ei oo välttämättä mitään kirjauksia. Nii usein joutuu mainitsemaan siit, nii et hei, muistutan siitä et mihin mä teen kirjaukset, mä teen ne aikuisen tai vanhemman niinku tietoihin. Nii sit katotaa viimeset kolme. Ja sit siel on saatettu tehdä tosi pitkään jo työskentely, et se semmonen pohja sielt niinku jää sit näkemättä.”

(H3)

Lisäksi perheohjaajat nostivat epäkohdaksi tilanteen, jossa sosiaalityöntekijä kirjausten lukemisen sijaan käy perheohjaajan kanssa puhelinkeskustelun, jossa sisältö käydään pääpiirteittäin läpi. Haastateltavat toivovat, että olisi yhteinen käytäntö ja selkeästi määritelty kaikille osapuolille se, että kuka lukee ja mitä. Toisaalta perheohjaajat pohtivat, että mahdollisesti yhteisten käytänteiden ja ohjeiden puuttumiseen vaikuttaa se, että organisaatiomuutos on vielä melko tuore.

Kysyttäessä haastateltavilta työtavoista tai menetelmistä, jotka edistäisivät PTA:sta ohjautuvien kanssa työskentelyä, esille nousi systemaattisten yhteisten aloitustapaamiset välitsekkaukset, sekä tiedon ja yhteyden jakaminen. Erityisesti yhteiset aloitustapaamiset, työskentelyn aikaiset välitarkistukset sekä loppuarviointi nähtiin työskentelyä edistävinä tekijöinä. Lisäksi tiedon ja yhteisen tilannekuvan jakamisen merkitys nähtiin keskeisenä, jotta eri toimijat pysyvät tietoisina siitä, miten työskentely sujuu ja etenee asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Haastateltavilla oli lisäksi kokemuksia tilanteista, joissa työtehtävät eivät aina vastaa työnkuvaa tai työn vaatimukset perheohjaajien ammattitaitoa. Esimerkiksi perheen tuen tarpeen arviointi kokonaisuudessaan ei haastateltavien näkemyksen mukaan kuulu heidän työnkuvaansa. Haastateltavat nostavat esiin myös tilanteita, joissa he ovat ainoa taho, joka on tavannut perheen, jolloin PTA:ssa perheen tilanteen ja tuen arviointia tehdään ainoastaan Arjen tuki -palvelun työntekijöiden kirjausten varassa.

“Mulla itselläni on välillä sellanen fiilis et on vähän sellanen työrukkanen. Et laitetaan tekemään jotain, selvittämään ja...” (H1)

“Niin tohon törmää aika paljon, että mä olen ainut kuka on tavannut vaikka siinä työryhmässä sen koko perheen. Ja sit mun tekstit luetaan niin niitten perusteella tehdään tavoitteet tai ei oo ees niinku nähty lasta tai perhettä... Niin välil tulee sellanen et mä en... et mun tehtävä ei oo arvioida tän perheen tarvetta täst enempää et tää on niinku teiän tontti.” (H3)

Työntekijät kuvaavat ristiriitaa, joka on perheohjaajien työkuvan ja heihin kohdistuvien odotusten välillä. Esimerkiksi edellä mainituissa tilanteissa, joissa perheohjaajat ovat ainoita perheen tavanneita työntekijöitä, heidän tekemänsä kirjaukset saavat keskeisen roolin PTA-prosessin aikana, vaikka vastuu perheen tuen tarpeen arvioinnista ei kuulu heidän tehtäväkuvaansa. Tämä voi vaikeuttaa eri työntekijöiden vastuunjakoja sekä moniammatillisen työn toteuttamista, mikä on omiaan heikentämään Arjen tuki -palvelun mahdollisuuksia vastata PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin.

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten Päijät-Hämeen hyvinvointialueen varhaista perheohjausta tarjoavan Arjen tuki -palvelun perheohjaajat kokevat palvelun pystyvän vastaamaan palvelutarpeen arvioinnista ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin. Tutkimuksen aihe nousi Päijät-Hämeen hyvinvointialueen toiveesta selvittää, miten syksyllä 2024 tehty organisaatiomuutos ja siitä seurannut palveluiden uudelleen järjestäytyminen on vaikuttanut käytännön työhön, kuten uuteen palveluun ohjautumiseen. Tutkimus tuottaa tietoa siitä, miten PTA:ssa olevien asiakkaiden saamaa matalan kynnyksen perheohjausta kyetään toteuttamaan Arjen tuki -palvelun toimesta. Tutkimuksemme tuotti neljä pääteemaa, jotka kuvaavat Arjen tuki -palvelun perheohjaajien näkökulmasta, miten palvelu pystyy vastaamaan PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin. Pääteemat ovat tavoitteen määrittely, oikea-aikaisuus, moniammatillinen yhteistyö sekä työskentelykäytänteet ja työnkuva.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että selkeä ja realistinen tavoitteen määrittely olisi keskeistä sen kannalta, että Arjen tuki -palvelu pystyisi vastaamaan onnistuneesti PTA:sta ohjautuneiden asiakkaiden tarpeisiin. Tavoitteen tulisi lisäksi olla konkreettisesti rajattu ja sellainen, jota Arjen tuki -palvelun työskentelyllä voidaan edistää, sen sijaan, että tavoitteena olisi yleisluontoinen asiakkaan tukeminen.

Aikaisemman tutkimuksen mukaan PTA:n työntekijöiden mukaan arviointityö on usein tilannesidonnaista, monimutkaista ja epäselvää, ja että arviointia ohjaavat vaihtelevat rakenteet ja käytännöt. Lisäksi arviointityö on usein tilannesidonnaista, monimutkaista ja epäselvää, arviointia ohjaavat vaihtelevat rakenteet ja käytännöt sekä päätöksiä joudutaan tekemään välillä myös puutteellisen ja ristiriitaisen tiedon varassa. (Lamponen & Aarnio 2024.) Kuten myös aiemmin mainittua, Suomessa ei tällä hetkellä ole olemassa yhtä selkeää mallia, jonka mukaan palvelutarpeen arviointi toteutetaan (Jaakola ym. 2024b), ja myös tämä heijastuu tutkimuksessamme haastateltujen työntekijöiden kokemuksissa. Esimerkiksi tällaiset tekijät voivat mahdollisesti selittää osaltaan sitä, miksi Arjen tuki -palvelun työntekijät kokevat, ettei työskentelylle ole aina selkeästi määriteltyä tavoitetta. PTA:ssa tehty arviointi voi epäselvän tiedon vuoksi olla puutteellinen, mikä voi puolestaan näyttäytyä Arjen tuki -palvelussa tehtävän työskentelyn tai työskentelyn tavoitteen määrittelyn epäselvyytenä.

Toiseksi tulosten perusteella voidaan todeta, että oikea-aikaisuus palveluun ohjautumisessa on keskeistä. Perheohjaajien kokemusten mukaan asiakkaat ohjautuvat PTA:sta Arjen tuki -palveluun usein liian myöhään, mikä heikentää palvelun kykyä vastata asiakkaan tarpeisiin. Mikäli asiakas ohjautuu Arjen tuki -palveluun liian myöhään, voi työn luonne muuttua kannatteluksi, mikä osaltaan haastaa myös työn tavoitteellista toteutumista. Aiemman tutkimusten mukaan oikea-aikaisuus on yksi edellytys palveluiden toimivuudelle (Koivisto ym., 2020). Myös sosiaalihuoltolaissa on mainittu, että palveluun ohjautumisen oikea-aikaisuudella pyritään ehkäisemään pidempiaikaisen tuen tarvetta (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 § 38). Lisäksi Lamposen & Aarnion (2024) tutkimuksessa kuvataan, kuinka PTA:n arviointityötä toteutetaan usein erinäisten ulkoisten ja organisationaalisten tekijöiden, kuten tiukkojen aikarajojen puitteissa. Puutteelliset resurssit ovat mahdollisesti hyvin keskeinen selittävä tekijä sen osalta, kuinka perusteellisesti PTA:n työntekijöillä on mahdollisuus perehtyä asiakkaiden tilanteeseen. Tämä voi osaltaan selittää myös sen, miksi asiakkaat ohjautuvat Arjen tuki -palveluun toisinaan liian myöhään.

Moniammatillisen yhteistyön haasteet osoittautuivat myös keskeiseksi tulokseksi. Työntekijät kuvasivat tilanteita, joissa tieto ei kulje ja työntekijät eivät tiedä toistensa työskentelystä. Nämä havainnot ovat linjassa Hujalan ja kumppaneiden (2019) tutkimuksen kanssa, jossa moniammatillisen yhteistyön haasteiksi kuvailtiin tiedonkulun puutteita sekä muiden ammattilaisten työn puutteellista tuntemusta. Toisaalta haastateltavat nostivat esiin myös positiivisia kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä, jolloin esimerkiksi yhteiset aloitus- ja lopetuspalaverit ovat toteutuneet. Toimiva moniammatillinen yhteistyö on siis tärkeä tekijä siinä, että Arjen tuki -palvelu pystyy vastaamaan onnistuneesti PTA-asiakkaiden tarpeisiin. Myös aikaisemman tutkimuksen mukaan moniammatillinen toiminta mahdollistaa ongelmiin varhaisen puuttumisen (Mönkkönen & Kekoni 2020, 220–221).

Toisistaan poikkeavat työskentelykäytänteet sekä työnkuvaa vastaamattomat työtehtävät nousivat haastattelussa neljänneksi keskeiseksi temaksi. Haastateltavat kokivat, että PTA:n sosiaalityöntekijöillä on toisistaan poikkeavia työskentelykäytänteitä, mikä haastaa Arjen tuki -palvelun toteuttamista PTA-asiakkaiden kohdalla. Kuten Mönkkönen & Kekoni (2020) tuovat

esiin, esimerkiksi kirjaamiskäytäntöihin liittyvät haasteet ovat tyypillisiä sosiaali- ja terveystalouden moniammatillisen työskentelyn haasteita.

Työnkuvaa vastaamattomien työtehtävien osalta haastattelussa nousi esiin kokemuksia siitä, etteivät työtehtävät, kuten asiakkaan tilanteen arviointi, vastaa Arjen tuki -palvelun perheohjaajan työnkuvaa, mikä osaltaan heijastuu perheohjaajien mahdollisuuksiin toteuttaa työtään tarkoituksenmukaisesti PTA-asiakkaiden kohdalla. Vastuunjaon epäselvyys on noussut esiin myös Vierulan ja kumppanien (2019) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin, miten moniammatillinen yhteistyö toimii arvioidessa lapsen ja perheen palvelutarpeita ja oikeita tahoja palvelutarpeisiin vastaajina. Tutkimuksen mukaan moniammatilliseen yhteistyöhön liittyy usein työnjakoon ja vastuisiin kohdistuvia epäselvyyksiä, jotka hankaloittavat yhteistyön sujuvuutta. Lisäksi olemassa olevat rakenteet ja toimintakäytännöt eivät aina mahdollista riittävästi eri ammattilaisten tiedonvaihtoa, joka on omiaan vaikeuttamaan työnjakoa. (Vierula ym. 2019, 295–299.) Näin ollen myös moniammatillista yhteistyötä tukevia organisaatorakenteita voi olla syytä tarkastella.

Tutkimuksemme havainnot siitä, että perheohjaajat kokivat tekevänsä tietyissä tilanteissa perheen tuen tarpeen arviointia kokonaisuudessaan, ovat linjassa myös Niemisen ja kumppanien (2020) tutkimuksen tulosten kanssa. Tutkimuksessa palvelutarpeen arvioon liittyvää moniammatillista työtä toteuttavat lapsi- ja perhepalveluiden ammattilaiset kokivat työnjaon epäselväksi arvioidessaan lapsen tai perheen palvelun tarvetta. Epäselvyydet ilmenivät epäselvyytenä oman työskentelyn ja moniammatillisuutta edellyttävän työn välillä. Lisäksi oman perustehtävän asiantuntijuus nähtiin soveltumattomaksi yhteistyöhön. (Nieminen ym. 2020.) Kun Arjen tuki -palvelun perheohjaajat joutuvat ottamaan vastuuta perheen tuen tarpeen kokonaisarviointista, perheohjaajille kuuluva varsinainen työkuva varhaisen, lyhytkestoisen sekä ennaltaehkäisevän tuen antamisessa laajenee, mikä voi vaikeuttaa Arjen tuki -palvelun tehtävän toteuttamista PTA:n aikana.

Jotta tavoitteen määrittelyä, palveluun oikea-aikaisesti ohjautumista, moniammatillista yhteistyötä sekä yhteneväisiä työskentelykäytänteitä ja työnkuvaa vastaavia työtehtäviä voidaan kehittää, taulukossa 2. on esitetty käytännön suosituksia työn ja toimintatapojen kehittämiseksi Arjen tuki -palvelun perheohjaajien kokemuksiin pohjautuen.

Taulukko 2. Ehdotuksia käytäntöön

Teema	Haaste	Käytännön suositus
Tavoitteen määrittely	Epäselvä tai liian myöhään asetettu työskentelyn tavoite	<p>Tavoite Arjen tuki -palvelun työskentelylle määritellään ennen työskentelyn aloittamista</p> <p>Tavoite on selkeä, tarkasti rajattu ja sellainen, johon Arjen tuki -palvelu pystyy vastaamaan</p>
Oikea-aikaisuus	PTA-asiakkaat ohjautuvat palveluun liian myöhään	<p>Kiinnitetään huomiota siihen, että asiakkaat ohjautuisivat Arjen tuki -palveluun riittävän varhaisessa vaiheessa ja jo PTA:n alussa</p> <p>Ohjataan asiakkaita Arjen tuki -palveluun silloin, kun kyse on varhaisen tuen tarpeesta</p>
Moniammatillinen yhteistyö	Puutetta työntekijöiden välisessä yhteistyössä ja vuoropuhelussa	<p>Varmistetaan tiedon sujuva kulku työntekijöiden välillä</p> <p>Yhteistyötä voidaan lisätä esimerkiksi yhteisillä aloitus- ja lopetuspalavereilla sekä välitsekkauksilla</p> <p>Vahvistetaan yhteistyötä esimerkiksi säännöllisillä ja avoimilla keskusteluhetkillä työn toteuttamiseen liittyen</p>
Työskentelykäytännöt ja työnkuva	<p>Työskentelykäytännöt poikkeavat ammattilaisten välillä</p> <p>Epäselvät kirjaamiskäytännöt</p> <p>Työtehtävät eivät aina vastaa työnkuva</p>	<p>Työskentelykäytännöt voidaan yhdenmukaistaa esimerkiksi laatimalla ohjeistukset PTA:sta Arjen tuki -palveluun ohjautuvia asiakkaita koskien</p> <p>Laaditaan yhteinen ohjeistus kirjaamiskäytännöistä (esim. Kenen tietoihin kirjataan, milloin kirjauksia luetaan ja mihin kirjauksia hyödynnetään)</p> <p>Ammattilaisten työnkuvista tiedotetaan muille ammattilaisille, jotta jokaisella on selkeä käsitys siitä, mitkä tehtävät kuuluvat kullekin</p>

Käytäntötutkimuksen työyhteisön on mahdollista hyödyntää tutkimuksen tuloksia esimerkiksi kehittäessään keinoja vastata entistä paremmin PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin. Tutkimustulokset ovat kuitenkin hyödyllisiä myös muille tahoille ja toimijoille. Tästä tutkimuksesta hyötyvät myös muut ammattilaiset, jotka työskentelevät PTA:n ja varhaisen tuen palveluiden rajapinnoilla. PTA:ssa toimivat sosiaalityöntekijät vastaavat asiakkaiden tilanteiden kokonaisarviointista ja tekevät päätöksiä lyhytaikaisen tuen tarpeesta, ja tässä tutkimuksessa tarkasteltiin nimenomaan tilanteita, joissa asiakas ohjataan PTA:sta Arjen tuki - palveluun arviointijakson ajaksi. Tämä tutkimus nostaa esiin, millaisiin tekijöihin sosiaalityöntekijöiden on syytä kiinnittää huomiota ohjatessaan asiakkaita lyhytaikaiseen tukeen PTA:n aikana.

Vaikka hyvinvointialueiden palvelurakenteet hieman vaihtelevat, monilla alueilla varhaisen tuen perheohjaus on tärkeä ja keskeinen osa sosiaalipalveluja. Tämän vuoksi tutkimus pyrki myös selkeyttämään varhaisen tuen palveluiden asemaa ja paikkaa lapsi- ja perhepalveluiden kokonaisuudessa sekä jäsentämään niiden roolia osana laajempaa palveluverkostoa, jolloin tutkimustulokset ovat hyödyllisiä myös muiden hyvinvointialueiden toimijoille.

On tärkeää ottaa huomioon, että tutkimustulokset perustuvat Arjen tuki -palvelun perheohjaajien näkemyksiin ja kokemuksiin. Jatkotutkimusta voisi toteuttaa sen osalta, miten myös muut Arjen tuki -palvelussa työskentelevät, eri ammattiryhmien edustajat, tunnistavat palvelun vastaavan PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden tarpeisiin, ja millaisena he näkevät yhteistyön PTA:n kanssa. Lisäksi olisi tärkeää kuulla myös PTA:ssa työskenteleviä työntekijöitä, ja heidän näkemyksiään yhteistyön toteutumisesta. Tulevaisuudessa Arjen tuki - palvelua olisi perusteltua tarkastella myös PTA:sta sekä myös muualta ohjautuvien asiakkaiden näkökulmasta. Näin olisi mahdollista selvittää, miten asiakkaat itse kokevat palvelun vastaavan heidän tarpeisiinsa ja siten kehittää Arjen tuki -palvelua.

7 Tekoälyn käyttö tutkimuksessa

Tekoälyä käytettiin tutkimusprosessissa rajatusti ja tukevassa roolissa. DeepL-käännöstyökalua sekä Microsoftin Copilot with commercial data protection -ohjelmaa käytettiin englanninkielisissä tutkimusartikkeleissa esiintyvien yksittäisten käsitteiden ja vieraiden konseptien kääntämiseen. Lisäksi Microsoftin Copilot -ohjelmaa käytettiin lähdeluettelon järjestämisen ja muotoilun tukena. Jokainen lähde kuitenkin tarkistettiin oikeellisuuden varmistamiseksi.

Tutkimusprosessin alkuvaiheessa tekoälyä käytettiin ideoinnin työkaluna tutkimusaiheen hahmottelussa. Ideointia käytettiin vain keskustelun apuvälineenä, ja tutkijat muodostivat itse kaikki tutkimuskysymykset, aineistonkeruun, analyysin tulokset ja tutkimustulokset. Tekoälyä ei käytetty tutkimusraportin tekstin tuottamiseen.

Tekoälyä ei myöskään käytetty tutkimusaineiston litterointiin, tulosten analysointiin tai tulkintaan, eikä henkilötietoja sisältävän aineiston käsittelyyn. Haastatteluaineisto litteroitiin kokonaisuudessaan käsin.

Lähteet

- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A., & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987>
- Friman, S., Ikonen, T., Eloranta, S., & Suominen, S. (2020). Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisten palveluketjujen kehittäminen. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 57(4). <https://doi.org/10.23990/sa.84892>
- Grell, P., Blom, B., & Ahmadi, N. (2022). Perspectives on organizational structure and social services' work with clients: A narrative review of 25 years research on social services. *European Journal of Social Work*, 25(2), 289–302.
- Hujala, A., Taskinen, H., Oksman, E., Kuronen, R., Karttunen, A., & Lammintakanen, J. (2019). Sote-ammattilaisten monialainen yhteistyö: Paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat etusijalle. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84(5–6).
- Isoherranen, K. (2012). *Uhka vai mahdollisuus: Moniammatillista yhteistyötä kehittämässä*. Helsingin yliopisto.
- Jaakola, A., Lamponen, T., Aaltio, E., Aarnio, N., Haapala, M., Heino, E., Pösö, T., Repo, J., & Veistilä, M. (2024a). Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelussa ja lapsiperhesosiaalityössä – aikalaiskuvausta. Teoksessa J. Kiili, A. M. Jaakola, M. Anis, T. Lamponen & E. Stenvall (toim.), *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö*. Gaudeamus.
- Jaakola, A., Karttunen, T., & Svenlin, A. (2024b). Sosiaalityöntekijöiden osaaminen ja lapsen kehitystieto tilannearvioinnissa. Teoksessa J. Kiili, A. M. Jaakola, M. Anis, T. Lamponen & E. Stenvall (toim.), *Lapsiperheiden ja lastensuojelun sosiaalityö*. Gaudeamus.
- Joubert, L., & Webber, M. (2020). New frontiers for practice research. Teoksessa L. Joubert & M. Webber (toim.), *The Routledge handbook of social work practice research*. Routledge.

- Koivisto, J., Liukko, E., & Muurinen, H. (2023). Monialaisten palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen kehittäminen ja toteuttaminen hyvinvointialueilla: Tilannekuva keväällä 2023.
- Koivisto, J., Liukko, E., Tiirinki, H., & Lyytikäinen, M. (2020). Palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen määrittely, ohjauksen ja seurannan käsikirja.
- Lamponen, T., & Aarnio, N. (2024). Social workers' assessment of a child's need for services as 'craftwork' practice. *Journal of Social Work Practice*, 38(2), 129–142.
- Mönkkönen, K., & Kekoni, T. (2020). Monitoimijaisuus työntekijän voimavarana ja haasteena. Teoksessa A. Hujala & H. Taskinen (toim.), *Uudistuva sosiaali- ja terveysala* (s. 215–240).
- Mönkkönen, K., Kekoni, T., & Pehkonen, A. (2019). Johdanto. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö – Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla*. Gaudeamus.
- Nieminen, I., Vierula, T., Paavilainen, E., & Pösö, T. (2020). Moniammatillinen palvelutarvearviointi muutoksessa ja muuttuvassa ympäristössä: Lapsi- ja perhepalveluiden ammattilaisten näkemyksiä. *Janus*, 28(3), 237–253.
<https://doi.org/10.30668/janus.80147>
- Pehkonen, A., Martikainen, K., Kinni, R., & Mönkkönen, K. (2019). Asiakas moniammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa K. Mönkkönen, T. Kekoni & A. Pehkonen (toim.), *Moniammatillinen yhteistyö – Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla* (s. 89–111). Gaudeamus.
- Pitkänen, S., Ranta, T., Mäkkylä, K., Aro, R., Aro, N., Kortelainen, J., Koski, N., & Stenvall, J. (2024). Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut: Varhaisen tuen tilannekuva ja kehittämistarpeet (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2024:15). Valtioneuvoston kanslia.
- Pyhäjoki, J., & Koskimies, M. (2009). Varhainen puuttuminen ja dialogisuuden edistäminen huolten vyöhykkeillä. Teoksessa J. Lammi-Taskula, S. Karvonen & S. Ahlström (toim.), *Lapsiperheiden hyvinvointi* (s. 186–197). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

- Pärnä, K. (2012). Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina: Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Turun yliopisto.
- Rabiee, F. (2004). Focus-group interview and data analysis. *Proceedings of the Nutrition Society*, 63(4), 655–660.
- Satka, M., Julkunen, I., Kääriäinen, A., Poikela, R., Yliruka, L., & Muurinen, H. (2016). Johdanto – Käytäntötutkimus tietona ja taitona. Teoksessa M. Satka, I. Julkunen, A. Kääriäinen, R. Poikela, L. Yliruka & H. Muurinen (toim.), *Käytäntötutkimuksen taito* (s. 8–30). Heikki Waris -instituutti & Mathilda Wrede -institutet.
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Luku 4 – Sosiaalihuollon toteuttaminen. 38§ Palvelujen järjestäminen palvelutarpeen arvioinnin mukaisesti.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2024). Sosiaalihuoltolain soveltamisopas (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:13). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7155-4>
- TENK. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019).
- TENK. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023).
- Tervola, J., & Ollonqvist, J. (2025, elokuu). Muuttuuko arvio sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksista, kun toimeentulotuen simulointia tarkennetaan? (INVEST Working Papers 127/2025). https://doi.org/10.31235/osf.io/f7yxn_v2
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Valtonen, A. E. (2005). Ryhmäkeskustelut: Millainen metodi? Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.), *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Vastapaino.
- Vierula, T., Pösö, T., & Paavilainen, E. (2019). Moniammatillisuus ja palvelutarvearviointi lapsi- ja perhepalveluissa: Ammattilaisten näkemykset pulmakohdista. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019061220169>

Vuori, J. (2021). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa J. Vuori (toim.), Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Tervetuloa tähän haastatteluun ja kiitos kun pääsitte paikalle tänään!

Tässä haastattelussa olemme kiinnostuneita kuulemaan kokemuksistanne palvelutarpeen arvioinnista ohjautuneiden asiakkaiden kanssa työskentelystä. Meitä kiinnostaa teidän omat mielipiteenne, ajatuksenne ja kokemuksenne, joten oikeita tai vääriä vastauksia ei ole.

Haastattelu nauhoitetaan ja käytämme ainoastaan ääninauhoitetta, ja sekin tuhotaan, kunhan äänite on litteroitu. Voimmeko käynnistää nauhoituksen? *[Käynnistä nauhoitus]*

Me haluamme vielä muistuttaa, että tähän tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja teillä on oikeus olla vastaamatta meidän esittämiin kysymyksiin. Teillä on myös oikeus keskeyttää tämä haastattelu missä vaiheessa tahansa. Keskeyttämistä tai kysymykseen vastaamatta jättämistä ei tarvitse mitenkään perustella.

Lisäksi haluamme mainita, että emme voi taata tutkimuksessa täyttä anonymiteettiä, sillä teitä haastateltavia on niin pieni määrä ja työpaikka on syytä tuoda tutkimuksessa esiin. Pyrimme kuitenkin esittämään tulokset siten, ettei yksittäisiä henkilöitä voi niistä tunnistaa.

Haastattelun arvioitu kesto on noin 1,5 tuntia riippuen siitä, kuinka paljon keskustelua syntyy. Jos haluatte, voidaan myös pitää haastattelun aikana taukoja.

Onko teillä tässä vaiheessa herännyt jotain kysyttävää?

Lopuksi kysyn vielä suostumuksesii haastatteluun osallistumisesta, eli pyydän sinua vastaamaan joko ”suostun” tai ”en suostu”.

”Annan suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn ja suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tutkimukseen”

Kiitos. Nyt voimme siirtyä varsinaiseen haastatteluun.

Haastattelukysymykset

1. Voisitteko aluksi lyhyesti kuvailla Arjen tuki -palveluun ohjautumista. Mitä kautta asiakkaanne ohjautuvat teille?
2. Minkälaiselle asiakasryhmälle ajattelette palvelun soveltuvan?
3. Keskitytään seuraavaksi erityisesti palvelutarpeen arvioinnista tuleviin asiakkaisiin. Miten koette pystyvänne toteuttamaan Arjen tuki -palvelun työtä silloin, kun asiakas tulee palvelutarpeen arvioinnista?

Mahdolliset lisäkysymykset:

- Tulevatko palvelutarpeen arvioinnista ohjautuvat asiakkaat oikeaan palveluun vai liian vaativina tapauksina?
 - Millaisena koette työn kuormittavuuden tai intensiivisyyden PTA-asiakkaiden kanssa työskennellessä?
 - Näyttäytyykö työ erilaiselta riippuen mistä asiakkaat ohjautuvat?
4. Mitkä asiat tuottavat haasteita PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden kanssa työskentelyssä?

Mahdolliset lisäkysymykset:

- Mistä ajattelette haasteiden johtuvan? (Esim. asiakkaiden tilanteista, palvelurakenteesta, käytettävissä olevista työvälineistä tai osaamisesta)
- Miten haasteisiin voisi puuttua?

5. Mitkä tekijät edistävät PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden kanssa työskentelyä?

Mahdolliset lisäkysymykset:

- Millaiset menetelmät tai työtavat koette erityisen hyödyllisiksi tämän asiakasryhmän kanssa?
- Miten mielestänne näitä menetelmiä tai työtapoja voitaisiin vielä kehittää? Tai onko jotain muita asioita, joiden kehittäminen edesauttaisi PTA:sta ohjautuvien asiakkaiden kanssa työskentelyä?

Onko teillä vielä jotain, mitä haluaisitte kertoa tai mistä haluaisitte jutella, mikä ei tullut tässä vielä ilmi?

Meidän puolestamme vielä iso kiitos osallistumisesta! Suljen nyt nauhurin.